

Јелена М. Глишовић

Библиотекарско друштво Србије
info@e-routes.eu

Стручни рад

УДК 02:061(497.11):338.48(4)

<https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2023.65.1.1>

БДС У КРЕАТИВНОЈ ЕВРОПИ – ПРОЈЕКАТ E-ROUTES

Сажетак: У раду је приказан концепт пројекта E-ROUTES којим координира Библиотекарско друштво Србије и који је подржан у оквиру програма Креативна Европа. Представљени су партнери и придружени партнери на пројекту из четири европске земље – Словеније, Хрватске, Србије и Италије. У наставку рада дат је увид у планиране и до сада реализоване активности спроведене у оквиру предвиђених циљева и очекиваних резултата пројекта. Посебно је скренута пажња на актуелне активности, блог на веб-сајту пројекта и *crowdsourcing* кампању са намером да се заинтересовани појединци позову да дају допринос или искористе прилику да се укључе. У раду је истакнута важност интердисциплинарног приступа у раду библиотекара, који је и подстакао идеју за припрему овог пројекта. Циљ рада је да упозна јавност са идејом пројекта E-ROUTES, позове заинтересоване институције, организације и појединце да се прикључе, као и да домаћој стручној јавности приближи идеју писања пројеката и њиховог пријављивања на међународне конкурсе и позиве.

Кључне речи: Библиотекарско друштво Србије, Креативна Европа, међународна сарадња, пројекат, културно наслеђе, културни туризам, културне руте, интердисциплинарност.

Увод

Библиотекарско друштво Србије (БДС) од јула 2022. године реализује трогодишњи међународни пројекат „Time Travel Routes Through Europe (E-ROUTES)”, као координатор конзорцијума партнера из Србије, Хрватске, Словеније и Италије.¹ Пројекат подржава и суфинансира Европска унија од 1. јула 2022. године до 30. јуна 2025. године кроз програм Креативна

---

¹ e-routes.eu

Европа,² а којим управља Европска извршна агенције за образовање и културу.³

Пројекат E-ROUTES осмишљен је са циљем да на иновативан начин представи европске руте у контексту културно-историјског наслеђа. Реч је о четири европске земље које имају давно успостављене историјске руте комуникација и савремене путеве који их повезују. Полазиште пројекта је у схватању путовања као дијалога између култура и језика који скраћује географске раздаљине. У том смислу путовање, било као индивидуално или колективно искуство, повезује места и људе кроз заједничко искуство дељења културног наслеђа, које превазилази време, простор и границе.

Пројекат настоји да повеже савремени културни туризам са путописном културном баштином од 18. века до данас, кроз вишеслојну платформу осмишљену тако да обједини разноликост и богатство културног наслеђа и уметничких дела која се чувају у европским ГЛАМ⁴ институцијама и истовремено укључи путописну грађу која настаје делатношћу појединаца, савремених стваралаца и уметника инспирисаних искуством путовања. Ширу европску перспективу пројекту даће аутори који су путовали наведеним земљама од 18. века до данас и о томе оставили путописне белешке, дневничке записе, скице, мапе, слике, фотографије, видео-записе и слично.

Поменути вишеслојну платформу чине активности пројекта које ће омогућити изградњу нових дигиталних колекција укључених у Европеану, веб и мобилну апликацију за савремене путнике заинтересоване да сазнају више о културно-историјском наслеђу локалитета или путања на којима се налазе, резиденцијални програм за савремене европске путописце у Хрватској, Италији и Србији који ће написати ауторске текстове о свом искуству путовања за потребе пројекта, организацију две међународне конференције, од којих је прва одржана ове године у Шибенику, четири изложбе, серије радионица у четири земље, објављивање електронске књиге итд. Фазе пројекта обухватају изградњу колекција, културну размену и превођење, укључивање јавности и ширење информација о резултатима, и завршну фазу у виду ширења капацитета и дељења нових (са)знања са заинтересованом стручном јавношћу.

Партнери у пројекту долазе из четири земље са блиским географским, путним и културним везама: Библиотекарско друштво Србије, ИКАРУС⁵

---

² Creative Europe, позив: CREA-CULT-2021-COOP.

³ European Education and Culture Executive Agency, EACEA.

⁴ GLAM – galleries, libraries, archives, museums.

⁵ ICARUS Hrvatska, www.icarushrvatska.hr

Хрватска, Национална и универзитетска библиотека у Љубљани и Центар МУЗА Универзитета Федерико II у Напуљу.⁶ Поред тога што партнери представљају своју земљу и културу, они ће такође укључивати и изабране делове културног наслеђа које се чува у библиотекама, архивима, музејима и другим колекцијама значајним за пројекат, односно публику пројекта.

Пројекат има и три придружена партнера, који ће учествовати у промоцији пројекта и примени појединих фаза пројекта до јуна 2025. године, а то су: Библиотека Матице српске, Књижница и читаоница града Прелога (Хрватска) и удружење ИКАРУС Италија.⁷

Прва година пројекта

Почетак реализације пројекта био је посвећен активностима у вези са представљањем пројекта креирањем и објављивањем садржаја на друштвеним мрежама Фејсбук,⁸ Инстаграм⁹ и Тикток¹⁰ и на веб-сајту пројекта, као и представљањем на међународним конференцијама.

На Факултету организационих наука Универзитета у Београду, 6–7. 10. 2022. године, одржан је први састанак тима E-ROUTES на којем су учествовали представници свих партнера. Том приликом договорени су и утврђени планови у вези са предстојећим активностима у складу са временском линијом пројекта и са фокусом на првој међународној конференцији предвиђеној пројектом, која је одржана ове године у Шибенику.

Када је реч о изградњи колекција, од 24. јануара до 24. фебруара 2023. године спроведено је истраживање на територији Европе, путем онлајн упитника о колекцијама и грађи релевантној за теме културних рута и путовања у Европи од 18. века до данашњих дана. Намера је била да се утврди постојање збирки и колекција које садрже путописе, мапе, дневнике, слике, фотографије, разгледнице и другу грађу која се односи на територије Србије, Хрватске, Словеније или Италије, на било ком језику и у било ком облику власништва или права на власништво. Упитник је обухватао и путописце који су у даљој или ближој прошлости посећивали ове четири земље и о томе остављали забелешке, слике, аудио или видео-записе.

⁶ UNINA (L'Università degli Studi di Napoli Federico II) – Centro MUSA (Musei delle Scienze Agrarie), www.centromusa.it

⁷ ICARUS Italia APS, www.icar-us.eu/en/icarus-italia/

⁸ <https://www.facebook.com/timetravelroutesthroughurope/>

⁹ https://www.instagram.com/_e.routes_/

¹⁰ https://www.tiktok.com/@e_routes

Упитник је окупио 26 колекција из 10 земаља које испуњавају задате критеријуме. У погледу грађе су врло разнолике, али махом су ипак највише сачињене од фото-докумената. Ових 26 колекција односе се на укупно 29 држава,¹¹ а с обзиром на то да су углавном у питању европске земље и да је шири контекст пројекта подручје Европе, можемо их сматрати релевантним за циљеве пројекта. Од укупног броја, само три колекције нису отворене за јавност, а осам колекција није до сада нигде објављено, што указује на то да је већина колекција присутна у дигиталном простору и доступна. Овакав резултат је са аспекта пројекта E-ROUTES повољан, јер је циљ пројекта да већ постојеће колекције стави у нови контекст повезивања културног наслеђа и културног туризма. У том смислу се уклапа и податак да 21 колекција од укупног броја није укључена ни у једну културну руту до сада, као и да је 25 колекција заинтересовано да се укључи у пројекат ради повећања видљивости, коришћења и међусобног повезивања.

Прикупљени подаци су искоришћени за анализу путописних колекција и уз сагласност испитаника представљени на првој E-ROUTES међународној конференцији, у Шибенику, у марту 2023. године.

Прва E-ROUTES међународна конференција

Пројектом E-ROUTES предвиђене су две међународне конференције – прва у Хрватској са циљем да окупи истраживаче и стручњаке из различитих области који третирају тему културног наслеђа у неком од аспеката културног туризма, и завршна у Србији, на којој би били представљени резултати пројекта. Прва конференција је организована са темом „Унапређење искуства наслеђа – истраживање културних рута” од 22. до 25. марта 2023. године, у оквиру Осмих ИКАРУС дана у Хрватској. Координатор конференције био је ИКАРУС Хрватска у сарадњи са пројектом E-ROUTES, конзорцијумом ИКАРУС (Међународни центар за архивска истраживања),¹² Државним архивом у Шибенику, ДАРИАХ Хрватска¹³ и другим партнерима. Конференција је одржана у просторијама Градске библиотеке „Јурај Шижгорић” и Интерпретацијског центра катедрале Светог Јакова „Свети град”.

¹¹ Колекције из 10 земаља својим садржајем покривају територије 29 држава (нпр. збирка фотографија која се чува у једној земљи може да садржи фотографије из више других земаља).

¹² ICARUS – International Centre for Archival Research.

¹³ DARIAH-HR – Digitalna istraživačka infrastruktura za umjetnost i humanistiku u Republici Hrvatskoj.

Програм конференције одвијао се у складу са утврђеним темама и обухватао је више од 60 предавања, пет радионица, округли сто, презентације публикација и радне састанке учесника. Конференцији је током три радна дана присуствовало преко 160 учесника из петнаест земаља (Хрватска, Србија, Словенија, Босна и Херцеговина, Северна Македонија, Црна Гора, Аустрија, Мађарска, Италија, Шпанија, Холандија, Бугарска, Словачка, Велика Британија, Немачка) укључујући угледне стручњаке и представнике међународних стручних тела, организација и пројеката (Међународни савет архива, Европаеана, Европски портал архива итд.).

Првог дана програма Богдан Трифуновић, координатор пројекта E-ROUTES, учесницима конференције представио је пројекат кроз планиране и започете активности, циљеве пројекта и очекиване резултате.

Током другог дана програма Јелена Глишовић, менаџер администрације и комуникација пројекта E-ROUTES, представила је резултате спроведеног онлајн истраживања и будуће кораке у вези са активностима изградње колекција у оквиру којих ће тим пројекта на основу прикупљених података упутити позив да се одабране колекције и грађа укључе у нове културне руте, које ће бити објављене у завршници пројекта.

Тема конференције анализирана је и обрађена кроз различите приказане активности на дигитализацији, умрежавању и заштити културног наслеђа кроз пројекте и програме широм Европе, укључујући програме Креативне Европе, Еразмус+, Interreg и бројне друге, као и међународне дигиталне платформе културног наслеђа и различите културне мреже и иницијативе. Конференција је била платформа за дискусију између истраживача, практичара, кустоса, библиотекара, архивиста и уметника о новим приступима у представљању европских путних рута најширој могућој публици. Представљене су и теме усмерене на имплементацију дигиталне културе и алата у рад институција и стручњака у области наслеђа, затим на креативну интерпретацију наслеђа и културни туризам, као и активности ГЛАМ сектора и образовних заједница које се односе на дигитално приповедање и наставу, умрежавање и мултимедијалну презентацију извора наслеђа, дигиталне културне и баштинске платформе, као и актуелне културне и академске пројекте, мреже и иницијативе.¹⁴

¹⁴ Сви материјали (постер, програм, књига сажетака, фотографије и сл.) доступни су на веб-страници конференције: <https://e-routes.eu/conference-2023> као и на: <https://www.icarushrvatska.hr/icaruscroatiadays>.

Актуелне и будуће активности

Након завршеног програма конференције у Шибенику одржан је и други састанак партнера на пројекту. Резултати овог састанка су ажурирани радни документ са одређеним тачкама интересантним за све partnere и смернице за прикупљање метаподатака кроз активности на изградњи колекција.

Од активности на укључивању шире јавности у контекст пројекта, спроводи се *crowdsourcing* кампања са намером да се широком кругу заинтересованих појединаца путем онлајн платформе омогући да лично допринесе и учествује у изградњи колекција. Предметима који им припадају или за које поседују ауторска права, а који могу бити артефакти културног наслеђа – уметничка дела, путописи, писма, фотографије, видео, аудио-снимци, савремена уметничка продукција или нешто друго што би могло постати део нових културних путева кроз време у Европи, посебно у Италији, Словенији, Хрватској и Србији. Циљ ове кампање је да се успостави нови ниво изградње колекције у оквиру циљева пројекта, али и повећана видљивост уметничких дела и раштрканих артефаката који би могли постати део нових културних рута које ће, као што је наведено, бити успостављене у завршници пројекта.

На веб-сајту пројекта од фебруара 2023. године, постоји и блог осмишљен са идејом да окупи савремене путописце и њихове путописне белешке у форми есеја које се односе, пре свега, на територије партнерских земаља у пројекту. Позив да се пошаље путописни есеј за објављивање на блогу отворен је за све ауторе путописног сензибилитета чија прича може инспирисати ширу публику пројекта E-ROUTES.¹⁵ Први објављени блог посвећен је теми града Прелога у Хрватској и његове околине, на чему су радили партнери на пројекту из Књижнице и читаонице града Прелога,¹⁶ а у плану су и ауторски текстови афирмисаних писаца. У току је превод на енглески путописа о Венецији награђиване књижевнице Сање Домазет, који ће се уз пратеће фотографије објавити током лета 2023. године на блогу. Ова активност је уједно и увод за резиденцијални програм гостовања шест европских путописаца током месец дана у Италији, Хрватској и Србији, у оквиру друге године реализације пројекта.

¹⁵ <https://e-routes.eu/e-routes-blog-series-started/>

¹⁶ <https://e-routes.eu/the-mystical-river/>

Закључак

Досадашње искуство рада на припреми и реализацији пројекта E-ROUTES показује да библиотекарима имају компетенције и знање за координирање и учешће на пројектима у домену креативних индустрија и савремене интерпретације културног наслеђа. У том смислу, од посебног значаја је прихватање интердисциплинарности као кључне особине савременог библиотекарства која за библиотеке значи међусекторско повезивање, а за библиотекарске сарадње са стручњацима из комплементарних стручних и научних дисциплина и области. Интердисциплинарни приступ доприноси и већој свести о заједништву, међусобном разумевању али и развијању заједничких интереса¹⁷ и њиховом остваривању кроз међусобну интеракцију на пољу примењених метода, анализа и закључака.¹⁸ Управо је овакав однос према библиотечким колекцијама и сагледавање вишеструке користи коју он може да изнедри, у смислу повећања видљивости и препознатљивости библиотечке грађе, био покретач развоја идеје пројекта E-ROUTES. Овакав и слични примери добре праксе показују да су библиотекарима са својим знањем и вештинама стеченим у раду са аналогним и дигиталним колекцијама у библиотекама кадри да препознају потребе својих заједница локално, али и глобално. Стварајући потражњу садржаја библиотеке стварају и снажне везе са својим окружењем, постајући тако савремена средишта културног живота друштва.

---

¹⁷ Гордана Ђилас, „Библиотеке и заједништво”, *Гласник Народне библиотеке Србије* год. 20, бр. 23 (2021): 185.

¹⁸ Јелена Бенић, „Интердисциплинарност у библиотекарству”, *Гласник Народне библиотеке Србије* год. 16, бр. 19 (2017): 17.

Literatura:

1. Benić, Jelena. „Interdisciplinarnost u bibliotekarstvu”. *Glasnik Narodne biblioteke Srbije* god. 16, br. 23 (2021): 9–20. (na ćirilici)
2. Đilas, Gordana. „Biblioteke i zajedništvo”. *Glasnik Narodne biblioteke Srbije* god. 20, br. 23 (2021): 185–187. (na ćirilici)
3. E-ROUTES „Blog”. <https://e-routes.eu/category/blog/> (preuzeto 24. 4. 2023).
4. E-ROUTES „Events: Conference 2023”. <https://e-routes.eu/conference-2023/> (preuzeto 24. 4. 2023).
5. E-ROUTES „Events: Crowdsourcing campaign”. <https://e-routes.eu/crowdsourcing-campaign/> (preuzeto 24. 4. 2023).
6. E-ROUTES „Project: Activities”. <https://e-routes.eu/project/activities/> (preuzeto 20. 4. 2023).
7. E-ROUTES „Project: Concept.” <https://e-routes.eu/project/concept/> (preuzeto 20. 4. 2023).
8. E-ROUTES „Project: Objectives”. <https://e-routes.eu/project/objectives/> (preuzeto 20. 4. 2023).
9. E-ROUTES „Project: Results and goals”. <https://e-routes.eu/project/results-and-goals/> (preuzeto 20. 4. 2023).
10. ICARUS Hrvatska „#ICARUSCroatiaDays”. <https://www.icarushrvatska.hr/icarus-croatiadays> (preuzeto 24. 4. 2023).

Jelena M. Glišović
Serbian Library Association
info@e-routes.eu

SERBIAN LIBRARY ASSOCIATION IN CREATIVE EUROPE – E-ROUTES PROJECT

Summary: The paper presents the concept of the E-ROUTES project coordinated by the Serbian Library Association and supported by the Creative Europe program. Partners and associated partners in the project from four European countries – Slovenia, Croatia, Serbia, and Italy – are presented. Further, insight is given into the planned and already realized activities carried out within the framework of the intended goals and expected results of the project. Special attention is paid to current activities, a blog on the project website, and a crowdsourcing campaign with the intention of inviting interested individuals to contribute or take the opportunity to get involved. The paper highlights the importance of an interdisciplinary approach in the work of librarians on which the idea for the E-ROUTES project was based. The aim of this paper is to introduce the idea of the E-ROUTES project to the public, invite interested institutions, organizations, and individuals to join, as well as to bring the idea of project writing and application to international competitions and calls closer to the domestic professional public.

Keywords: Serbian Library Association, Creative Europe, international cooperation, project, cultural heritage, cultural tourism, cultural routes, interdisciplinarity.

Примљено: 25. априла 2023.

Исправке: 23. маја 2023.

Прихваћено: 7. јуна 2023.